

33^e jaargang

BENTHUIZER TURFJES

september 2024

Huis, voorzien van een kabel van de distributieradio.

Het signaal ging door de donkergrijze draad vlak boven de regenpijp.

In dit nummer:

'Onderweg', met opa en vader Koos Sentel
Benthuisen: Een dorpje zonder postkantoor
Museumstukken uit de Oudheidkamer, de distributieradio
De Van der Eijkstraat
Benthuisen van weleer... 6
De sluis in de Hildam, twistappel in Holland

Historische Kring BenthuiZEN

Van de voorzitter

Terwijl ik dit schrijf, beleven we één van de schaarse zeer warme dagen in ons land, een dag waarop je eigenlijk niets kan en moet doen.

De schaduw opzoeken en een beetje nadenken over alles wat er gebeurt en wat je bezighoudt is het enige wat je zo'n dag op de been houdt.

Zo dacht ik ook: Waarom zou je nu lid willen worden van een historische vereniging?

De reden hiervoor is voor een ieder verschillend, maar ik vond het leuk om een aantal redenen op een rijtje te zetten.

- Je kunt interesse hebben in algemene cultuur, geschiedenis en historie.
- Je kunt interesse hebben in de geschiedenis en historie van je woonplaats en de ontwikkeling in de tijd hiervan.
- Je kunt interesse hebben in families uit het verleden en hun werkzaamheden.
- Je kunt interesse hebben in foto's, afbeeldingen en films uit het verleden.
- Je kunt interesse hebben in oude winkels, beroepen en ambachten in je woonplaats.
- Je kunt interesse hebben in anekdotes welke te maken hebben met inwoners uit je woonplaats.
- Je kunt interesse hebben in genealogie en wilt hulp bij het maken van je stamboom.
- Je vindt het belangrijk dat de geschiedenis van je woonplaats en families wordt bewaard.
- Je wilt deel uitmaken van een community (lidmaatschap).
- Je wilt de plaatselijke historische vereniging alleen financieel steunen.

De conclusie is dat voor al deze redenen een lidmaatschap van de Historische Kring BenthuiZEN logisch is.

Voor al deze zaken kunt U bij ons terecht, we publiceren hier regelmatig over, we houden tentoonstellingen en bijeenkomsten. Digitaal beschikken we over een groot aantal foto's en documenten. In de Oudheidkamer 'de Negen Turven' en ook in de 'Winkel van Sinkel' bent U altijd welkom om de geschiedenis en historie van ons dorp te delen.

Wat ook belangrijk is dat U ambassadeur bent van onze vereniging, maak Uw omgeving enthousiast een lidmaatschap van onze vereniging te overwegen.

Voor minimaal € 17,50 per jaar krijg je een grote hoeveelheid informatie over het verleden van BenthuiZEN en haar inwoners.

"Als je verleden niet kent, kun je het heden niet begrijpen en de toekomst niet vormgeven."

Ik wens U veel leesplezier met deze uitgave van het 'Benthuizer Turfje',

Jan de Ruiter (voorzitter)

Nieuwe leden:

Dhr. C. Bos, Zoeterwoude-Rijndijk, dhr. L.A. Gräper, Boskoop, dhr. W. Qualm, Hazerswoude-dorp, dhr. D. van Leeuwen, Oudemirdum, mw. N.L. Boevé-van Veen, Zoetermeer.

Uit BenthuiZEN: dhr. M. Molenaar, dhr. E. van Bochove, dhr. H. de Zwaan, mw. W. Verheul, fam. S. en A. den Hertog, fam. R. en L. Willemsen.

Rectificatie: In het vorige Turfje stond mw. T. Bezemer-Pos bij de nieuwe leden. Dat moet echter mw. W. Bezemer zijn.

Overleden (voor zover bekend)

Mw. J.M. Bakker-Verhoeff, BenthuiZEN; mw. M.C. Gräper-Slootmaker, Hazerswoude-dorp; mw. C.G. De Keijzer-van Elswijk, BenthuiZEN; dhr. L. Korbijn, Zoetermeer; Mevr. J.G. Mets-Zevenhoven, BenthuiZEN; dhr. L.R. Nieuwkerk, BenthuiZEN en mw. A.M. Voorduin-Leunis, BenthuiZEN.

Van de Redactie

Anneke Bregman - de Groot

Dit nummer van het Benthuiser Turfje staat in het teken van de monumentendag. Ieder jaar in september wordt er extra aandacht gevraagd voor de monumenten in ons land en natuurlijk ook in ons eigen dorp. Het thema is "Routes, netwerken en verbinden." Verbinden, dat doet de HKB, via tentoonstellingen, het openstellen van de Oudheidkamer, de winkel van Sinkel en natuurlijk via dit Turfje met een keur van interessante verhalen.

In dit mediatijdperk kunnen wij het ons bijna niet meer voorstellen, maar het is nog niet zo heel lang geleden dat wij ons vrolijk maakten over verhalen van een telefoon waarop je filmpjes zou kunnen zien. En dat we allemaal met een telefoon op zak zouden lopen was helemaal een utopie. Voor onze herinnering nemen wij u in dit Turfje mee naar de jaren dertig van de vorige eeuw. Toen had je de radiodistributie. Wie weet dat nog? En wie had er toen een eigen telefoon?

Om in verbinding te blijven met de wereld buiten Benthuisen was daarom de postbode een man van belang. Een bekende naam was Janus 'de Post'. Peter Bazen vond mooie artikelen over deze markante postbode in diverse kranten. Daarin ook een verhaal over het uitblijven van een 'nieuw' postkantoor nadat Neeltje van der Bijl was getrouwd.

Om spullen te vervoeren was er een route (verbinding) via het water. In dit Turfje kunt u lezen over beurtschipper Sentel. (Klein)zoon Henk Sentel deelde zijn herinneringen met ons. Henk is geboren in de Van der Eijkstraat. Daarom vindt u ook geschiedenis over dat kleine straatje.

Misschien bent u wel eens langsgefietst; de Hildam. Nu een dijkje, verscholen tussen de akkers richting Moerkapelle. Maar dat was 500 jaar geleden wel anders. Er woedde een ware veldslag met de Gouwenaars. Als de Hildam een sluis zou worden, zorgde dat voor een veel snellere vaarverbinding naar Amsterdam. De heer Croesinck, ja, inderdaad, er is nog een straat naar hem vernoemd, heeft als heer van Benthuisen, zijn best gedaan om de Hildam te veranderen in een sluis. Tevergeefs.

Kortom, interessante informatie, veel leesplezier!

Agenda:

- 7 september Opening tentoonstelling 'Onderweg' in de Oudheidkamer.
Te zien zijn foto's over de vervoermiddelen en hun eigenaren in het Benthuisen van vroeger. En mooie miniatuurvoertuigen. Het bekijken waard!
- 14 september Open monumentendag.
- 24 oktober Busreis met de Historische Kring naar het eiland 'De Tiengemetten' (nadere informatie volgt)
- 2-24 september Rabobank Club support. Leden kunnen hun stem uitbrengen op de HKB. Hoe meer leden hun stem uitbrengen op de HKB, hoe meer geld de HKB ontvangt!

Colofon

Benthuiser Turfjes ISSN 1569-058X

Uitgave van de **Historische Kring Benthuisen** (HKB)

Website: www.historischekringbenthuisen.nl

E-mail: info@historischekringbenthuisen.nl

Bankrekening NL36 RABO 0307 2564 13

NL54 INGB 0002 1265 49

Opgericht 1 februari 1988.

Statutair vastgelegd bij notariële akte op 22 december 1988.

Inschrijvingsnummer 40447628 in het Verenigingsregister van de Kamer van Koophandel te Leiden.

Dit blad verschijnt 3 x per jaar en is gratis voor de leden van de HKB.

De contributie bedraagt € 15,- per jaar.

Bij verzending per post van het Benthuiser Turfje, € 25,00 euro per jaar.

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactiecommissie:

A. Bregman-de Groot (**eindredactie**)

M. Pos (**redactie-ondersteuner**)

L. Bregman (**fotoredactie**)

Am. Bregman (**afgev. bestuur**)

P. Bazen

M. v/d Haven-Verweij

Vormgeving Twinzet, Leidschendam.

Printwerk Drukkerij Zoeterhage, Zoetermeer.

Kopij voor het volgende Benthuiser Turfje inleveren vóór 15 oktober 2024.

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen aan te passen en/of in te korten.

Bestuur van de HKB:

J. de Ruiter, voorzitter / secretaris

Vacature: secretaris

P. Bazen, penningmeester

Am. Bregman, lid

Ries Havenaar, lid

K. 't Jong, lid

Oudheidkamer De Negen Turven

(met Winkel van Sinkel)

Dorpsstraat 139, 2731 AN Benthuisen

Illustraties in dit blad komen uit het archief van de Historische Kring Benthuisen, tenzij anders vermeld.

‘Onderweg’, met opa en vader Koos Sentel

Als redactie zijn we blij met de herinneringen van Henk Sentel. Als (klein)zoon van een beurtschipper en als oud-Benthuizenaar weet hij ons te verrassen met familieverhalen uit het begin van de 20e eeuw. Een beurtschipper was altijd onderweg. En dat past precies bij het thema van de monumentendag van dit jaar.

Opgetekend door zijn zoon Henk Sentel (75 jaar) uit Heemskerk Noord-Holland.

Mijn vader Jacobus (roepnaam Koos) Sentel werd geboren in Zoetermeer op 23 september 1914. Zijn vader (mijn opa) was een ‘beurtschipper’. De zonen Koos en Henk werden al op jonge leeftijd ingelijfd bij hun vader en leerden zo het vak van beurtschipper.

Opa Sentel (rechts, met snor).

Opa (links) op zijn beurtschip met 2 knechten.

Familie Sentel

De familie Sentel was een familie waarbij het varen in het bloed zit. Op een gegeven moment bezaten ze drie schuiten, Nooit gedacht 1, Nooit gedacht 2 en Nooit gedacht 3. Op maandag deden de beurtschippers met hun schuiten Den Haag aan. Naar Delft werd op donderdag gevaren en op zaterdag meerden de schippers in Leiden aan. Ze hadden vaak dezelfde klanten. Lamens in Zegwaard (tegenwoordig beter bekend als De Graanshuur), daar werd graan geladen of gelost. Voor de firma Verhoeff uit Zoetermeer vervoerden zij meel.

Zwaar leven

Voor mijn opa en opoe Sentel was het leven zwaar. Zij hadden een groot gezin te onderhouden (13 kinderen). Hard werken was toen een normaal gegeven. Vanuit mijn kindertijd zijn er herinneringen dat we regelmatig op zondag lopend via de Zegwaardse weg vanuit BenthuiZEN naar Zoetermeer gingen om mijn opoe Sentel te bezoeken. We gingen ook naar de bioscoop in Zoetermeer bij Toon van Fraasen. In mijn jeugd kon je al kroketjes uit de muur halen, dus er was veel gezelligheid. En zeker ook bij opoe Sentel, het was daar echt ‘de zoete inval’. Ik herinner me vooral dat we daar veel gelachen hebben. Opa als beurtschipper heb ik helaas niet gekend, hij werd geboren in 1891 en overleed in 1952, slechts 61 jaar oud, ik was toen nog maar 3 jaar.

Opa Sentel en de Zoetermeerse schippers

Naast de ‘wilde vaart’ had je ook de beurtschippers.

Beurtschippers verzorgden het vervoer over het water tussen twee plaatsen volgens een vaste dienstregeling.

Koos Sentel in de schoolbanken,
links vooraan.

In Zoetermeer waren dat Jacobus (Koos) Sentel, Van Swieten, Jan Vonk, Anton van Beek, Jacobus van Beek en Piet Scholten.

Het personeel hielp met het laden en lossen en de vervoerde goederen werden bij de geadresseerden 'thuis' afgeleverd. Vaste klanten van de beurtschippers waren (rond 1915) de gasfabriek, Brinkers, Nutricia en De Spar.

Voor Brinkers werden er 's morgens vroeg tonnetjes boter vanuit Den Haag aangevoerd.

Onder het toezien van Bernardus Brinkers zelf, de eigenaar van de fabriek, werden de tonnetjes bij zijn fabriek gelost en naar de kelders gebracht. Als daarbij een tonnetje in het water belandde moest deze onmiddellijk weer opgevisht worden.

Voor Nutricia werd er babyvoeding naar de haven van Rotterdam gevaren, waarna het via de grote vaart naar Indië werd vervoerd.

In Rotterdam werden vervolgens de schepen weer beladen met de ingrediënten die nodig waren voor de productie bij Nutricia. Daarnaast werd er onder andere graan, meel, zout en spiritus voor De Spar, hout, bier, limonade en melk door de beurtschippers vervoerd.

Er waren ook seizoensgebonden goederen, zoals in mei en juni de wol van de geschoren schapen die vanuit Zoetermeer naar Leiden ging.

En er werden pakjes meegegeven door particulieren voor familieleden en kennissen die langs de route van de desbetreffende schipper woonden.

Mijn vader Koos werd ook schipper

Zoals gezegd heeft mijn vader al heel vroeg mee moeten werken in de beurtschipperij, hij deed dit met zijn jongste broer Henk en zwager Ome Henk Oskam.

Mijn vader trouwde met Willemijn Bregman uit BenthuiZEN. Mijn moeder was een dochter van Amilius (Miel) Bregman (mijn andere Opa) van het toenmalige Timmer-en Aannemersbedrijf Groen & Bregman. Na hun huwelijk gingen mijn ouders in een van de huizen in de Van der Eijkstraat wonen. Deze huizen waren eigendom van de firma Groen & Bregman. Wij woonden in het laatste huis aan de Vaart. Mijn vader kon dus tot aan ons huis varen. Daar legde mijn vader met zijn beurtschip aan,

maar dit heb ik alleen uit de verhalen van hem en mijn moeder.

In de oorlogsjaren (vooral tijdens de hongerwinter in 1944) werden er goederen tegen eten geruild voor landgenoten uit de Randstad.

Mijn vader heeft over de periode van schipper zijn, vele verhalen verteld uit die tijd. Wij als kinderen, ik (Henk) en nog drie broers (Koos, Miel en Jaap) hingen dan aan zijn lippen. Spannende verhalen die zich afspeelden in en rond de omgeving van Zoetermeer, Leiden en Amsterdam. Verhalen over hoe hij alles vervoerde, met de nodige anekdotes, over het leven op een beurtschip. De tijd waarin zeker in zijn jonge jaren ook veel plezier gemaakt werd, o.a. in Amsterdam. Hij was veel van huis, iets wat voor mijn moeder ook wel eens lastig was met opgroeiende kleine kinderen.

Leuk detail, mijn overgrootvader werd in Zoetermeer bestempeld als het 'Goudheertje' vanwege zijn toenmalige bezit. Dat bezit was na de crash in Rusland (waar hij zijn geld belegd had) ingestort, zodat hij weer straatarm was. Dit soort verhalen kwamen o.a. dus voorbij. En ook verhalen die voor hem van vroeger waren op de beurtschipperij van mijn opa Sentel.

De tijd dat mijn vader de kost verdiende met het vervoeren van allerlei zaken in en rond Zoetermeer, Leiden en Amsterdam is zeker voor hem een boeiende geweest, hij was schipper in hart en nieren.

Er zijn dan ook tijdens verjaardagen in onze voorkamer in de Van der Eijkstraat vele verhalen verteld en uitgewisseld over het schippersleven en die van in de oorlog 40/45, met het bombardement in Rotterdam, waar hij toen met zijn schip aangemeerd lag.

Vader Koos Sentel staand links op de schuit 'Amsterdam'.

Einde tijdperk van vervoer over water

Maar er kwam ook een vervelende periode aan. De opkomst van het transport over de weg zou langzaam maar zeker het einde van de beurtvaart betekenen. Daardoor moest mijn vader uiteindelijk stoppen met varen. Er brak voor hem een tijd aan van allerlei soorten beroepen die hij opzocht om de kost te gaan verdienen, in de bouw, in de landbouw, in de kolen etc..., het ene beroep wat meer en het andere wat minder succesvol.

Veerman

Maar het bloed kroop waar het niet gaan kon. De familie Sentel verhuisde in 1960 vanuit BenthuiZEN naar een 'veerhuis' aan de dijk in Nieuwerkerk aan de IJssel, waar 3 jaar lang een 'overzetveer' gerund werd, de veerdienst Nieuwerkerk aan de IJssel/Ouderkerk aan de IJssel.

Zo werd mijn vader Koos Sentel veerman. Uiteindelijk was het zijn schippershart wat verlangde naar het water. Mijn broertjes en ik konden daardoor indertijd het laatste schooljaar niet in BenthuiZEN afmaken maar verhuisden naar de zesde klas op een lagere school in Ouderkerk aan de IJssel. Mijn vader voelde zich weer als een vis in het water en zijn ondernemingsgeest gebruikte hij ook als een soort van 'parlevinker' voor de vele scheepvaart die door de rivier de IJssel zijn weg vond. Tussen de bedrijven door wist hij allerlei spullen te verhandelen. Daar waren sommige bewoners en recreanten niet echt blij mee, want dan was de veerman een tijdje zoek en moest men langer wachten op een overzet boot-tripje. Op de dijk had mijn vader een 'snackwagen', tegenwoordig een 'foodtruck', gezet waar vele recreanten een stop maakten, iets nuttigden en daarna hun tocht vervolgden over de dijk langs de mooie IJssel.

Het gezin groeide uit het veerhuis en na 3 jaar was het mooi geweest. Toen verhuisde het gezin Sentel naar Roosendaal (Noord-Brabant) waar vader Koos een horecabedrijf begon. Wat als eerste aanzet al opgestart was op de dijk van Nieuwerkerk aan de IJssel, kreeg een vervolg in de nieuwe woonplaats. Al met al een mooi einde aan mijn story met het thema 'onderweg' over Opa en vader Koos Sentel.

Op 1 april 1997 is mijn vader op 83-jarige leeftijd overleden in Roosendaal
De rest is inmiddels geschiedenis.

Veerman op de veerpont Nieuwerkerk a/d IJssel – Ouderkerk a/d IJssel.

BenthuiZEN: Een dorpje zonder postkantoor

In de Benthuizer Turfjes is al veel geschreven over de postkantoren van BenthuiZEN. Het laatste stuk was in de uitgave van december 2021. In dit stuk heeft Marjolein van der Haven mij geïnterviewd en heb ik alles verteld wat ik me wist te herinneren. Dat er meer gebeurd was dan ik me kon heugen en/of verteld was, werd me kort geleden pas duidelijk.

Door: Peter Bazen

Zat ik me voor te bereiden op een nieuw stukje in ons Turfje voor september, zag ik plots allerlei berichten in de kranten langs komen over het postkantoor van BenthuiZEN, zoals:

Het Parool van 4 januari 1964 bericht het volgende: **“Geldzaken, als AOW, aan de deur: Dorpje moet postkantoor jaar missen.”**

Het langgerekte dorp BenthuiZEN, met ongeveer vijftienhonderd inwoners en op 4 kilometer afstand van Zoetermeer gelegen, moet het

Algemeen Dagblad

Algemeen Dagblad van 3 januari 1964: **“Postkantoor te voet in BenthuiZEN.”**

Het Vrije Volk,
ook van 3 januari 1964:
“Tante Pos te voet in BenthuiZEN.”

Het Vrije Volk Openhartig

en ten slotte op de voorpagina van Het Parool van 4 januari 1964:

HET PAROOL
vandaag:

“Dorp zonder Postkantoor.”

Het dorp BenthuiZEN bij Zoetermeer moet het een jaar zonder hulpkantoor doen.

In Benthuizer Turfje van december 2021 staat beschreven dat het beheren van het postkantoor door Neeltje van der Bijl stopt, dit omdat Neeltje op 7 augustus 1963 ging trouwen en haar man volgde naar Middelburg.

De opengekomen vacature werd opgevuld door Mevr. Geertje Bazen-Francken, jawel mijn moeder. Vervolgens zou het postkantoor tot 1967 naast de bakkerij Van der Bijl gevestigd blijven en vandaar verhuizen in de voormalige kookschool op de hoek van de Schoolstraat en de Graaf van Bloisstraat. Nu staat daar het huis van de heer en mevrouw Van Waaij.

Echter, het blijkt toch anders te zijn gegaan. Wat is er allemaal gebeurd?

sinds de laatste decemberdag van 1963 zonder postkantoor doen. Te verwachten was, dat niet eerder dan tegen het einde van het jaar 1964 weer een postkantoor kon worden geopend in het huis, waarin op dat moment nog de postcommandant van de Rijkspolitie woonde.

Tot zo lang zouden de bestellers in BenthuiZEN, de heren Wim Bazen en Klaas Alberts, hun aanzienlijk verzwaarde taak als ‘lopend postkantoor’ moeten uitoefenen. Dat betekende, op hun dagelijkse bestelroute die meer tijd ging vergen, postwissels uitbetalen en in ontvangst nemen, stortingen voor de giro accepteren, AOW of invaliditeitsrente uitbetalen.

Hoe is die situatie ontstaan?

Deze situatie was ontstaan, doordat in augustus van 1963 de al jaren dienstdoende postkantoorhoudster trouwde en haar functie opgaf. Zij woonde en hield kantoor in de Dorpsstraat 38 in een huis dat behoorde aan haar broer Joop van der Bijl, die op nummer 36 een brood- en banketbakkerij had.

Bakker Joop van der Bijl achter zijn bakkerij.

Tijdens een interview met de krant liet Joop van der Bijl weten: "Acht maanden geleden (het was toen april 1963) wisten zowel de gemeente als de PTT al dat er een andere plaats voor het postkantoor gevonden moest worden". In verband met uitbreiding van zijn zaak had hij die ruimte nodig. "Maar, vervolgt Van der Bijl, het is steeds zo'n beetje touwtrekken tussen beide genoemde partijen."

De heer Van der Bijl heeft postbode Bazen en zijn vrouw tot 31 december 1963 kantoor laten houden in zijn pand. "Meer kan men van mij toch niet verlangen?" had hij laten weten.

Het dichtgetimmerde raam van het postkantoor met het bord 'gesloten' erop (helaas niet goed te lezen).

'Drukker werk'

Zijn werkdagen en die van zijn collega zijn, ook al door de kerst- en nieuwjaarsdrukke, langer dan in het verleden. Zij moesten toen elke dag op de fiets naar Zoetermeer om daar de post voor BenthuiZEN te sorteren en mee te nemen. Verder om giro's, postwissels, spaarbankboekjes en andere geldzaken te verrekenen.

Besteller Wim Bazen tijdens het uitoefenen van zijn functie aan de deur bij Mevr. Geertje de Vrij-Slootweg. Zij was woonachtig aan de Dorpsstraat wat nu de Heerewegh is.

Besteller Bazen, die in 1963 al 6 jaar goed en slecht nieuws in BenthuiZEN distribueert, werd door de journalist van Het Parool gevonden op en van de fiets stappend in de Dorpsstraat, bezig met het bezorgen van de post.

De besteller liet aan de journalist weten: "Sinds augustus 1963 is mijn vrouw door de PTT aangesteld als poststationhoudster in het kantoor in de Dorpsstraat". Zelf woonde hij met zijn gezin, 2 volwassenen en 2 kinderen, in een huis aan het Beelaertspark dat ongeschikt was om daar een postkantoor in onder te brengen.

De oplossing voor het probleem was na veel zoeken wel gevonden, maar er zouden nog vele maanden verstrijken voordat dat was verwezenlijkt. De heer Bazen liet vervolgens het volgende weten: "De huidige postcommandant (*redactie: de heer Muilwijk*) van de Rijkspolitie gaat per 1 februari 1964 naar Lisse. Zijn opvolger komt in een nieuwe woning, waarvan de bouw nog maar net is begonnen. Dat zal nog wel een tijd duren, tot zolang komt deze nieuwe politiemann (*redactie: de heer Hommerson*) te wonen in het huis van zijn voorganger. "Pas daarna kan ik er met mijn gezin intrekken," liet de besteller weten. "Dan is het zeker eind 1964," voorspelt besteller Bazen nuchter aan de journalist.

Het voormalige gemeentehuis aan de Dorpsstraat, later woonhuis agent Hommerson.

6 januari 1964 – hoe ironisch, de geboortedag van de besteller) in beginsel overeenstemming bereikt met het postdistrict 's-Gravenhage over een voorlopige oplossing van de huisvestings-moeilijkheden. Het provisorische postkantoor voor het dorp zal nu worden ingericht in een gedeelte van het handwerklokaal van de bijzonder HAL-school. Daar komt ook weer een publieke telefooncel. Het handwerkonderwijs zal gewoon doorgaan". Na huisvesting van het postkantoor op de hoek van de Schoolstraat/Graaf van

De twee PTT-mannen zullen het dus, als er geen tussenoplossing wordt gevonden, moeten volhouden. En de bewoners van Benthuizen zouden geduld moeten hebben.

Het verhaal ging verder en al gauw kwam er een bericht in Trouw van 8 januari 1964, dus een week nadat de besteller zijn verhaal had gedaan, waarin te lezen was: "Postkantoor in handwerklokaal" en "Benthuizen krijgt binnenkort weer een postkantoor". Het Zuid-Hollandse dorpje kwam in het nieuws toen het met de opheffing van het enige postkantoor ook de enige publieke telefooncel kwijtraakte en de twee postbestellers de PTT-zaken aan de deuren moesten afhandelen. Het bericht gaat verder: "Burgemeester en Wethouders hebben maandag (*redactie: maandag*

Postkantoor in de oude kookschool, hoek Schoolstraat/Graaf van Bloisstraat.

Bloisstraat is in maart 1969 een nieuw postkantoor opengesteld aan het Willem Alexanderplein.

Is daarmee de cirkel rond?

Nee, zeker niet. Tussen de verplaatsing van het postkantoor van de kookschool naar het nieuwe winkelcentrum 'De Korf' is nog een soap gekomen. Daarover meer in het volgende 'Benthuiser Turfje'...

Museumstukken uit de Oudheidkamer

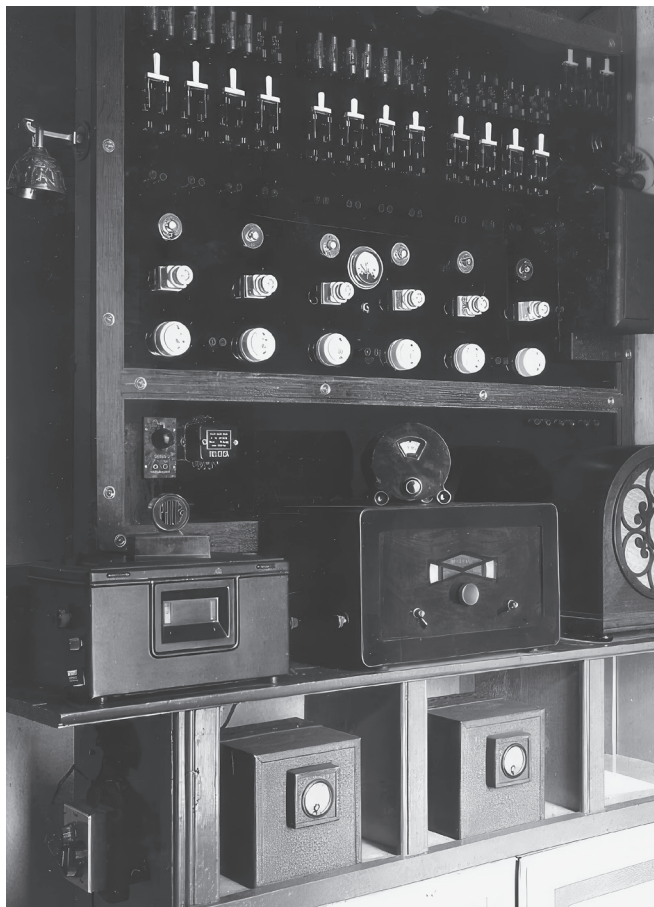
De distributieradio

Door: Anneke Bregman - de Groot

Zittend in de stijkkamer van de Oudheidkamer valt je oog op een oude radio. Voor de Tweede Wereldoorlog was een radio een luxe. Een radio kostte in de jaren twintig ongeveer 250 gulden. Dat verdiende een arbeider in een heel jaar! Veel radio's zullen er toen dus niet geweest zijn in BenthuiZEN. Maar wilde je toch het nieuws kunnen volgen? Dan ging je naar Willem Schuddebeurs. Hij was een radio-distributeur. Wat dat betekent?

In 1921 komt een middelbare scholier, Janus Bauling uit Koog aan de Zaan, op een geweldig idee. Hij installeert, tegen een geringe bijdrage, extra luidsprekers aan zijn radio waardoor ook de burens, zonder zelf een radio te hebben, toch kunnen meeluisteren.

Onder de radiocentrale van Willem Schuddebeurs en rechtsboven de schakelaar waarmee je thuis naar hartelust tussen de vier beschikbare kanalen kon switchen en waarmee tevens het volume geregeld werd van de (mono-)luidspreker.

Dit initiatief groeit uit tot een klein netwerkje en in 1924 worden er meer aansluitingen gerealiseerd. Het is het begin van de groei tot een nationaal netwerk van kabelradio waarover kant en klare radioprogramma's worden verzonden. Kanaal 1 en 2 zijn Nederlandse zenders, kanaal 3 en 4 bieden een keus aan andere, veelal buitenlandse, programma's.

Ook in BenthuiZEN is er een ondernemer die brood ziet in een radiocentrale. Dat is entrepreneur / ondernemer Willem Schuddebeurs. Schuddebeurs was een man met veel ondernemingslust en werkte graag mee aan de vooruitgang. Zo had hij ook een busonderneming opgericht waar de dorpsbewoners graag gebruik van maakten.

De radiodistributie werkte als volgt. In het huis van Schuddebeurs stond een zogenaamde radiocentrale. Een aantal grote radio's die elk continue op één zender afgestemd waren, waaronder in ieder geval Hilversum I en II. Die uitzendingen werden via een kabel doorgegeven naar de abonnees. In de aangesloten huizen hing een kastje met twee knoppen: één voor het volume en één voor de zenderkeuze. Op dat kastje was een luidspreker aangesloten. En als alles goed ging, kon je genieten van een geluidskwaliteit die beter was dan van een 'echt' radiotoestel. De leden betaalden daarvoor een paar gulden per maand.

De aanleg van de kabel en de ontvangstkastjes werd geregeld door Schuddebeurs.

De kabel werd vanaf de centrale naar de ontvanger geleid. Zo'n draad werd aan de buitenzijde van de huizen bevestigd. Bij diverse oude huizen in ons dorp zijn nog sporen van zo'n draad terug te vinden.

Radiocentrale.

Door den Minister is vergunning verleend aan den heer W. Schuddebeurs tot het oprichten van een radio-centrale voor distributie.

— Bij de gehouden opgave van kosten voor het aanleggen van electriciteitsleidingen in gemeentewoningen, gebouwen en school, is het werk gegund aan den laagsten inschrijver den heer W. Schuddebeurs alhier.

Op deze foto uit 1937, genomen in de Dorpsstraat, staat in het midden Willem Schuddebeurs. Naast hem Gerrit van Veen en Toon Mets.

Schuddebeurs moest voor het uitzenden wel een vergunning krijgen en die werd ook verleend. De gemeenteraad gaf toestemming, lezen we in de Leidsche Courant van 1934. In Hazerswoude-dorp was Van Aalst radiodistributeur.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog besluit de Duitse bezetter alle Nederlandse distributiebedrijven, ook de particuliere, te 'naasten' en onder te brengen bij de PTT. Er wordt in die tijd alleen maar Duitse propaganda uitgezonden. Daardoor zegden velen hun abonnement op. Marcus Pos herinnert zich dat er bij hem thuis in de oorlog wel een eigen toestel aanwezig was. Hij vertelt: "Dat was natuurlijk illegaal en daarom werd het toestel verstoep en alleen als de Engelse zender een uitzending had in het Nederlands werd de radio tevoorschijn gehaald. In het diepste geheim luisterden we dan naar het oorlogsnieuws." Na de oorlog blijft de PTT-eigenaar van de distributie. Veel mensen worden dan weer lid. Jaap Pos, de vader van Marcus, hielp Schuddebeurs wel eens een handje bij het installeren van een distributieradio. Marcus: "Ook na de oorlog was een eigen radio voor de meeste mensen veel te duur. De industrie moest weer helemaal op gang komen." De PTT breidt het netwerk enorm uit. En investeert meer dan vijftig miljoen gulden! In 1953 verandert de PTT wel de naam in 'Draadomroep', omdat het woord distributie te veel aan de oorlog deed denken. De 'radiodraad' liep van huis tot huis. Aan de zijkant van de huizen ging de draad ondergronds weer naar het volgende pand. De draad werd dan via een soort 'verbindingkastje' naar binnen geleid. Om daarna weer langs de volgende gevel verder te gaan. Piet Verweij, (oud-koster van de Herv. Kerk) weet nog goed dat zijn ouders zo'n radio-ontvanger hadden: "Buiten langs de muur zat een grijze draad die ergens in huis naar binnen ging. Aan de muur in de keuken zat een grote knop met cijfers erop.

Daarmee kon je de zenders uitkiezen. Mijn vader en moeder konden zo naar het nieuws luisteren. Het was een mooie uitvinding. Een radio was toen nog veel te duur en op deze manier konden we voor een klein bedrag toch op de hoogte blijven van het nieuws."

Van J. van Aalst was een verzoek ingekomen om zijn vergunning voor het distribueeren van radio te wijzigen in dien zin, dat het hem toegewezen gebied wordt verminderd met 100 Meter van de West-zijdeweg vanaf de grens Benthulzen, terwijl van W. Schuddebeurs te Benthulzen het verzoek is ingekomen vergunning te ontvangen dit gedeelte onder deze gemeente te mogen bedienen.

Aangezien Van Aalst voor de aansluiting van de huizen daar, 1600 Meter draad moet spannen en dit voor hem te kostbaar is, terwijl het voor Schuddebeurs veel eenvoudiger is, hebben B. en W. niet het minste bezwaar aan de ingediende verzoeken te voldoen, waartoe na eenige bespreking werd besloten.

Vanaf de jaren zestig komt de radio weer binnen bereik. De eerste transistors verschijnen. De grote toestellen, vaak grote radiomeubelen, verdwijnen. Niet alleen Hilversum I, II en III zijn bereikbaar, er komt een enorme lijst aan populaire zenders en dat betekent het einde van radiodistributie.

De meeste ontvangstkastjes zijn verdwenen, al blijven diverse kerken de ontvangers nog gebruiken. Ouderen en zieken kunnen (en konden) via de kerktelefoon meeluisteren met de kerkdienst. In deze tijd van multimedia is dat ook al (bijna) nostalgie.

In 1975 is op het huis van Voorwinden aan de zijgevel de bekabeling van de distributieradio duidelijk te zien.

De Van der Eijkstraat

Het kortste straatje in Benthuisen. Een zijweg van de Dorpsstraat. Vier huizen aan de linkerkant en twee huizen aan de rechterzijde van de straat. En genoemd naar de voormalig eigenaar. Hoe dat komt? We nemen een duik in de geschiedenis.

Door: Anneke Bregman - de Groot

De familie Van der Eijk had een boerderij midden in het dorp. Voorzien van hooibergen en stallen. De boerderij was oud en uitbreiding was op dit perceel niet mogelijk. Het huis en de stallen stonden pal aan de straat. Op de foto is te zien dat de stallen en hooibergen tot aan de Vaart stonden. Andere bebouwing was er (nog) niet.

De boerderij in 1900. De schuren stonden tot aan de vaart. Nu staan er de huizen van de familie Pijl en de Groen en Bregmanwoningen.

Tegenover de boerderij aan de overkant van de Dorpsstraat was het grasland. Daar graasden in de zomer de koeien. In de herfst moesten de koeien de Dorpsstraat oversteken om weer naar de stal te gaan.

De koeien staan op het land waarop de nieuwe boerderij nog gebouwd moet worden. Aan de overkant van de straat staan de oude stal en hooiberg. (later de Van der Eijkstraat).

Pieter van der Eijk (1865-1938) en zijn vrouw Adriana Noordam (1866-1941) waren eigenaar van deze boerderij en landerijen. Het echtpaar kreeg tien kinderen. Zeven dochters en drie zoons: Piet, Jaap en Joost. De broers trouwden met drie zussen! Jaap trouwde met Maria, Piet met Jansje Alida en Joost met Wouterina den Hertog. De twee oudste jongens

begonnen een boerderij in de Hoogeveen. Zoon Joost ging boeren op de ouderlijke boerderij aan de Dorpsstraat. Maar niet voor lang. Na zijn huwelijk (in 1922) werd begonnen met de bouw van een nieuwe boerderij aan de overzijde van de Dorpsstraat. Een mooi huis met genoeg ruimte voor een grote stal en andere gebouwen.

De oude boerderij werd niet afgebroken. Floor Brouwer was op zoek naar een groter onderkomen voor zijn kruidenierswinkel die nog in het 'oude klooster' was gevestigd. En voor een winkel was deze oude boerderij prima geschikt vond Brouwer.

Een deel van de stallen en hooibergen werd afgebroken.

Links de verloofingsfoto van het echtpaar Van der Eijk- Den Hertog (Joost en Wouterien).
Na hun huwelijk in 1922 werd gestart met de bouw van een nieuwe, ruime boerderij tegenover de oude.

De grond kreeg een nieuwe bestemming. In die tijd was er ook al een groot tekort aan betaalbare woningen. Daarom werd door de gemeenteraad besloten huizen op dit perceel te laten bouwen. Acht huizen stonden aan de Dorpsstraat. Zes huizen werden achter op het perceel gebouwd. De firma Groen en Bregman bouwde de woningen. Door de crisistijd viel het niet mee om geen verlies te lijden met de bouw van deze eenvoudige huizen. De aannemers waren daarom zuinig met hun materiaal. Alle grondstoffen die over waren gebleven van andere bouwprojecten werden verzameld en gebruikt voor deze huisjes. (Nu is dit heel modern, circulair bouwen heet dat).

Boven de Van der Eijkstraat in 1950, nog niet bestraat en links 5 jaar later.

De kwaliteit heeft er niet onder geleden. De huizen staan er nog steeds en tikken bijna de 'honderd' aan. Het was wel met recht een 'zijstraatje'. De Dorpsstraat was al lang geplaveid toen de Van der Eijkstraat nog slechts van zand was voorzien. De bestrating kwam pas in 1955. De oude boerderij, met het winkeltje van Brouwer is er niet meer. Het 'nieuwe' huis van de boerderij van Joost van der Eijk staat er nog. De stallen en later de grote tas (schuur, van de firma Kooter) hebben plaats gemaakt voor de huizen in de Amaliastraat. Maar de naam van Van der Eijk leeft nog voort in het korte straatje als herinnering aan de oorspronkelijke eigenaar.

Benthuijzen van weleer... 6

Wat is het toch fantastisch wat je allemaal in de oude couranten tegenkomt. Ze zijn zo leuk dat het moeilijk kiezen is wat deze keer in 'Benthuijzen van weleer' opnemen?.

Daar er in deze Turfjes nog een artikel over de P.T.T. is opgenomen, lijkt het me leuk om ook in dit artikel een stukje op te nemen over een postbesteller uit Benthuijzen...

Samengesteld door: Peter Bazen

De heer Bregman

"Ha, daar is de heer Bregman!"

"De heer Bregman?" "Ja joh, Adrianus Bregman, je weet wel, Janus de Post." "Zeg dan gelijk Janus de Post, dan weet ik ook over wie je het hebt."

Ach, wie is er niet groot geworden met 'bijnamen'.

Ik denk velen onder onze lezers, bijnamen waren zo bij inwoners van Benthuijzen ingeburgerd dat je bijna niet meer zijn of haar echte naam wist.

Maar goed, Adrianus (Janus) Bregman alias Janus de Post. Over hem is al eerder een stuk geschreven in ons blad van december 2021. Nu gaat het niet over zijn actieve dienstverband als postbode, maar over zijn 40-jarig jubileum en afscheid als postbode.

Besteller Bregman gehuldigd

Woensdag 1 april 1959 is de besteller eerste klasse A. Bregman van de P.T.T. te Zoetermeer gehuldigd in verband met zijn veertigjarig jubileum.

Adrianus Bregman, geboren op 12-01-1896 te Benthuijzen en overleden op 28-11-1967 te Leiden.

's Morgens bood de waarnemend directrice van het hoofdkantoor Zoetermeer hem namens het hoofdbestuur een oorkonde, een gouden insigne en een couvert met inhoud aan. In de loop van de dag brachten velen de heer Bregman een bezoek.

's Avonds kwam het jeugdkorps van Harpe Davids hem een serenade brengen. Bij de velen die hem feliciteerden waren de Burgemeester Steenbacker Morilyon Loijzen, wethouder J. van der Eijk en gemeentesecretaris G.J.A. Runsink.

Er waren veel bloemstukken.

Bron: Leidsche Courant van 3 april 1959

'Janus de Post' te Benthuijzen nam afscheid van de P.T.T.

In de bestellerskamer van het postkantoor te Zoetermeer vond maandagmiddag in

tegenwoordigheid van het voltallige personeel en van de stationhoudster te Benthuijzen, mej. N. van der Bijl, het afscheid plaats van besteller 1e klasse, de heer A. Bregman, (plaatselijk beter bekend als 'Janus de Post') in verband met zijn pensionering na een dienstverband van bijna 41 jaar.

De directeur van het postkantoor Zoetermeer, de heer M.C. van Strien, memoreerde zijn indiensttreding per 1 april 1919 als postbode. Later werd hij besteller en bij bevordering in 1947 besteller 1e klasse.

Serenade Adrianus Bregman april 1959.

Personeel van het postkantoor, de directeur met de postbodes

Van der Meer 'Stapallemachtig' liep alle diensten; vlnr.: Van der Meer, directeur Masselink, Janus Bregman, Simon Blijleven, Joris Lamens, Harry van Eerde, Muilwijk.

Datering 1920-1930

Bron: HGOS

Hij wees op zijn dienstprestaties, opgewektheid, rondborstigheid en collegialiteit. Dat zijn ijver ook bij de leiding van de dienst werd gewaardeerd bleek uit de tevredenheidsbetuigingen en beloningen, die hem in de loop der jaren werden verleend.

Aangezien BenthuiZEN, wat de PTT aangaat, ressorteert onder Zoetermeer, heeft de heer Bregman er heel wat fietskilometertjes op zitten. Hij bestelde ook vaak de post in Zoetermeer en in de buurtschappen De Bent en Gelderswoude (gemeente Zoeterwoude). Dan was er nog de uitgestrekte Palesteynse polder in Zoetermeer. Doordat in het (hulp)-postkantoor te BenthuiZEN tot voor kort geen gelegenheid was tot uitbetalen, heeft de heer Bregman bij elkaar honderdduizenden (misschien wel over het miljoen) guldens uitbetaald aan cheques, postwissels en uitkeringen aan ouden van dagen.

Het uitbetalen vond de jubilaris altijd één de plezierigste karweitjes. Dan zag je nog eens blijde gezichten!

Minder leuk was het werk in de oorlogstijd. Nadat de spoorwegen waren gaan staken, moest de heer Bregman regelmatig per fiets onder vaak moeilijke en zelfs gevaarlijke omstandigheden (eens werd hij vanuit de lucht beschoten!) de post halen in Voorburg.

De scheidende besteller is altijd een man van de klok geweest, wat geen kleinigheid is als men bedenkt dat hij 's morgens om half vijf al naar Zoetermeer fietste, waar hij nog nooit één minuut te laat op het kantoor is gekomen, weer of geen weer. Aangezien hij de laatste jaren slecht ter been was, moest de heer Bregman zich onder doktersbehandeling stellen, zodat hij de laatste tijd niet meer in actieve dienst was. Toen hij een jaar geleden zijn 40-jarig jubileum vierde, was er een overgrote belangstelling: dit getuigde er toch wel van hoe gezien deze figuur is het dorpsleven was. Namens de directeur-generaal van de PTT werd hem de oorkonde-legpenning aangeboden, waarvoor alleen personeel met veertig dienstjaren en meer in aanmerking kwam. De oudste collega, de heer M. van der Gaag, bood hem namens het personeel een cadeau aan. Herinneringen uit een 'grijs' verleden werden opgehaald.

Bron: Leidsche courant van 2 maart 1960

Als klap op de vuurpijl werd eind april van het jaar 1960 ook een 'brons eremedaille' aan de heer Bregman uitgereikt.

Eremedaille

Een ronde medaille met een diameter van 27 millimeter, hangend van een kroon.

Op de voorzijde vertoont de medaille het versiersel der orde. Aan de keerzijde is een 'W' binnen een gearceerd rond. Het omschrift luidt: 'GOD ZIJ MET ONS' en aan de onderzijde van het omschrift is een laurierkrans aangebracht.

De eremedaille werd uitgereikt in goud, zilver en brons. Het lint had een breedte van 27 millimeter en werd op borsthoogte op de linkerzijde van de kleding gedragen. Vrouwen droegen het lint opgemaakt in de vorm van een strik.

De eremedailles werden in 1994 afgeschaft en vervangen door de graad 'Lid'.

Bron: <https://www.onderscheidingen.nl>

De Hildam

De sluis in de Hildam, twistappel in Holland

Tijdens de monumentendag 2024 staat het thema 'routes, netwerken en verbindingen' centraal. En dat heeft u gemerkt bij het lezen van dit Turfje. 'Verbinding' bij de distributieradio, 'routes via het water van de beurtschipper, 'netwerken' via de post en dan nu een artikel over de Hildam. Dit oude cultuurmonument zorgde niet bepaald voor verbinding tussen de inwoners van het oude Holland. Voor een snellere doorvoer werd de dam een sluis. Maar dat was tegen het zere been van de stad Gouda. In 1491 kwamen de Gouwenaars, gewapend met stormrammen en bijlen de sluis in de Hildam verwoesten!

Door: Ronald Grootveld en Ton Vermeulen

Oorlogjes vanwege tolrechten

De Hildam was een stukje van de landscheiding tussen de waterschappen Rijnland en Schieland. Als je vanaf de Australiëweg in Zoetermeer via de Nieuwe Hoefweg naar Benthuijzen rijdt, ligt de voormalige dam aan je rechterhand, vlak voor het viaduct van het Bentwoudpad dat de Nieuwe Hoefweg kruist. Het water van de Rotte, dat vroeger meer naar het noorden doorliep, stuitte hier op de dijk. Aan de andere kant lag de Oude Wilck of Hoogeveense vaart. Gedurende een kleine anderhalve eeuw woedden hier binnenlandse oorlogjes.

In de late middeleeuwen ging het grootste deel van het vervoer in Holland over water. Wegen

waren er nog niet zo veel en als ze er al lagen, waren ze van slechte kwaliteit. Van bestrating was nog nauwelijks sprake. De stad Gouda had door haar ligging aan de Hollandse IJssel een belangrijke rol in de binnenvaart (via Gouwe naar Oude Rijn en vervolgens naar Haarlem). Daar vond bijvoorbeeld het overladen plaats van goederen uit Brabantse schepen die dan verder naar de Rijn werden gevaren. De stad had van de Graaf van Holland ook tolrecht gekregen, waar ze rond de 1600 à 1700 Rijnse guldens per jaar voor betaalde. Ze zorgden er wel voor dat de opbrengst van de tol die uitgaven compenseerden. Het stadsbestuur was dan ook hevig verontwaardigd toen in 1491 bleek dat er in de Hildam een sluis

was aangelegd, waardoor schepen via de Rotte naar de Rijn konden varen en Gouda links konden laten liggen.

Cornelis Cruesinck, heer van Benthuijzen en Johanna van Egmond, ambachtsvrouw van Zegwaart, hadden het waarschijnlijk met Rotterdam op een akkoordje gegooit en het voor elkaar gekregen om in de zogenaamde Hille op de grens van hun gebieden die sluis te mogen aanleggen. (Volgens Van der Gouw 98: in 1491 door landsheer toegestaan).

Gouda sloot een bondgenootschap met Dordrecht, dat ook belang had bij de Hollandse IJselvaart. Na een vergeefs verzoek bij de Rekenkamer in Den Haag om de sluis op te ruimen togen, naar zeggen, vierhonderd boze burgers van Gouda en Dordt in januari 1492 naar de Hildam en sloegen de sluis aan stukken.

Op deze uitsnede van de kaart van Floris Balthasar uit 1615 loopt de brede Zegwaartse Oostkade naar de Hoefdijk die vanuit het zuiden aankomt. Het gebiedje ten noorden van de Oostkade werd toen nog als Zegwaarts grondgebied beschouwd. Maar al in 1589 meende de heer van Benthuijzen dat de Hildam op zijn grondgebied lag.

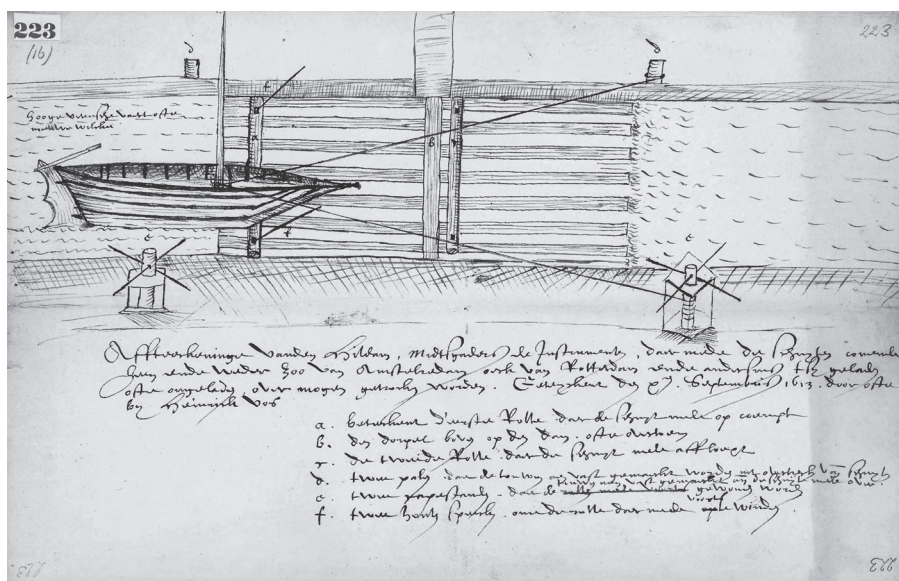
Bron: Hoogheemraadschap van Rijnland

Ook sloopten ze de sluis bij Leidschendam (verbinding Rotterdam, Delft via Vliet naar het noorden) en een maand later viel de windas met overtoom bij Woerden ten prooi aan hun woede.

Het hielp een beetje: de sluis in de Hildam werd weliswaar hersteld maar onmiddellijk ging Gouda procederen. Na ruim tien jaar kwam de uitspraak van het Hof van Holland. In 1504 werden de heren van Benthuizen en Zegwaart, Comelis Cruesinck en Jan van Swieten, gelast hun inmiddels twee sluizen te sluiten en de dam weer dicht te maken. Ze hadden hun zaken (met hulp van Rotterdam?) wel goed bepleit want er bleef ruimte voor lokale binnenvaart, die met niet al te veel moeite wel een beetje te omzeilen zou zijn. Ze kregen toestemming om op de dam een windas te plaatsen waarmee kleinere schepen over de dijk getrokken zouden kunnen worden. Die schepen mochten alleen turf of lokaal gegroeide en afgehakte takken of brandhout vervoeren; maar mest, stadsafval, hooi en veevoer was ook toegestaan. Bovendien konden schepen die dagelijks ter markt voeren van de windas gebruik maken voor het transport van brood, boter, kaas, dagelijkse proviand en enkele vaten bier.

Na een periode van verwoestingen aangericht door de Spaanse legers en als gevolg van het onder water zetten van het land, braken aan het einde van de 16^e eeuw rustiger tijden aan. De stad Gouda kreeg het in 1589 voor elkaar om het recht van overtoom over de Hildam met de doorvaart van de Oude Rijn exclusief van de heer van Benthuizen gegund te krijgen. Hier moest natuurlijk voor worden betaald en Gouda zou hier tot 1823 jaarlijks een vergoeding voor geven, zo graag wilde de stad grip op de binnenvaart houden.

In 1590 sloopten de Gouwenaars de overtoom voor het gemak. De Rotterdammers waren daar zo kwaad over dat ze de Hollandse IJssel afsloten voor alle schepen naar Gouda. Ook namen ze tijdens de Rotterdamse kermis alle wagens en schepen van Gouwenaars in beslag. Pas in 1613

Affteekeninge van den Hildam, midtsgaders de instrumenten daarmede de schuyten comende heen ende weder, zoo van Amstelredam. oeck van Rotterdam ende andersins. 'tsij geladen ofte ongeladen over mogen ge trocken worden. Geteyckent den 10en septembrijs 1613 door ofte bij Heinrick Vos.

- a. beteekent d'eerste rolle daer de schuyt mede op comt
- b. den dorpel boven op den dam ofte overtoom
- c. de tweede rolle daer de schuyt mede affloopt
- d. twee palen daer de touwen aen vastgemaect worden in 't overtrecken van den schuyten
- e. twee capestanders daer de touwen aen vastgemaect ende de schuyten mede overgewonnen worden
- f. twee houten spaecken omme de rolle' daarmede voorts te winden

werden de steden het eens over het voortbestaan van de overtoom, waar de Goudse tol zou worden geheven. Af en toe laaide het conflict weer op totdat in de 18de eeuw de dam begon te vervallen en de sluiproute verzandde.

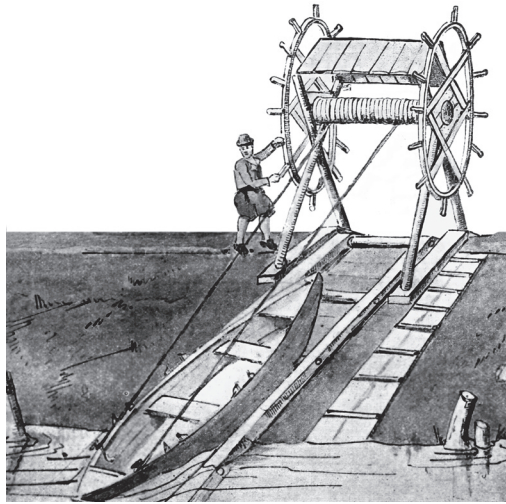
Techniek

Hoe een sluis werkt, is min of meer algemeen bekend: een aankomend schip vaart een sluis in, gelegen tussen twee wateren met een verschillend peil. In de sluis aangekomen sluiten de sluisdeuren achter het schip en de sluisdeuren voor het schip gaan open. De sluis stroomt vol bij een hoger peil en leeg bij een lager peil achter de deuren. Daarna kan het schip doorvaren. Een overtoom is veel primitiever en alleen geschikt voor kleine scheepjes. Een schip komt aanvaren en stuit met de voorsteven op een relatief lage dijk. Op die dijk liggen houten rollen waarmee het schip met behulp van touwen aan een kaapstander en handkracht over de dijk wordt getrokken. In het stadsarchief van Haarlem is een tekening bewaard gebleven die de situatie op de Hildam in 1613 nauwkeurig weergeeft. Niet voor niets: ook Haarlem had tolbelangen bij de binnenvaart.

Een windas bij een overtoom op de dijk.

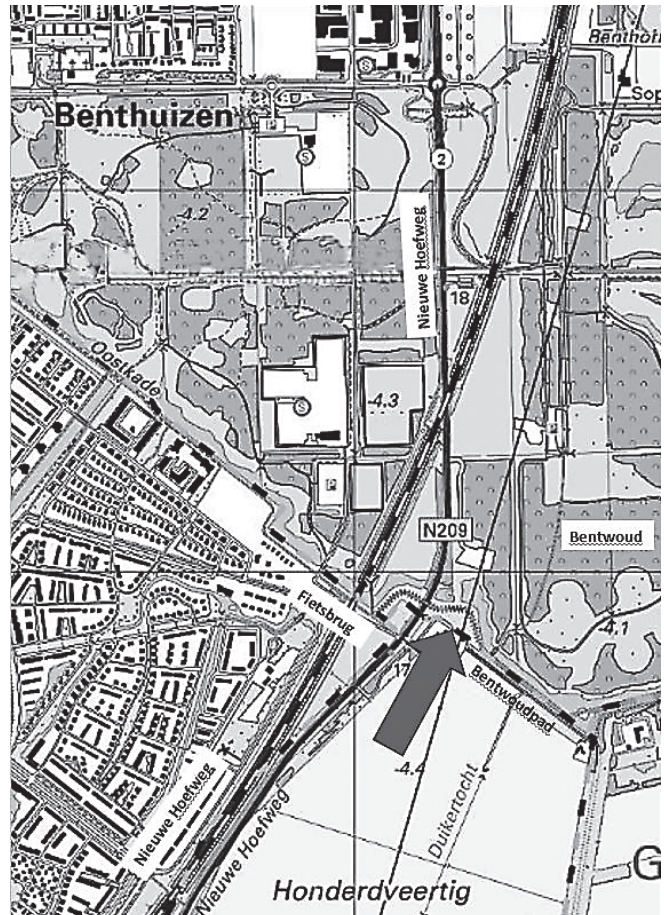
Bron: R. Tousain, Granen en grutten, 2009

Uit een bestek voor de reparatie van een overtoom in Berkel en Rodenrijs uit 1659 blijkt dat er aan beide zijden van de 'dorpel' boven op de dijk meerdere houten rollen lagen. Op de Haarlemse tekening zijn deze niet te zien maar ze zullen er vast zijn geweest, je kon immers twee kanten op. De rollen draaiden met ijzeren assen in de zogenaamde streekhouten aan de zijkant van de overtoom. In Berkel hadden ze geen kaapstanders maar een windas die op staanders midden boven de dorpel stond. De windas werd bediend door twee grote wielen met spaken aan de beide zijkanten. Het touw waar het schip mee omhoog werd getrokken, werd om de windas opgewonden.

Goed is te zien dat het meeste land als gevolg van het turfsteken onder water stond. Scheepjes vanaf de Rijn (beneden) moesten in Benthuisen scherp linksaf, onder een brug door, dan rechtsaf en over de overtoom.

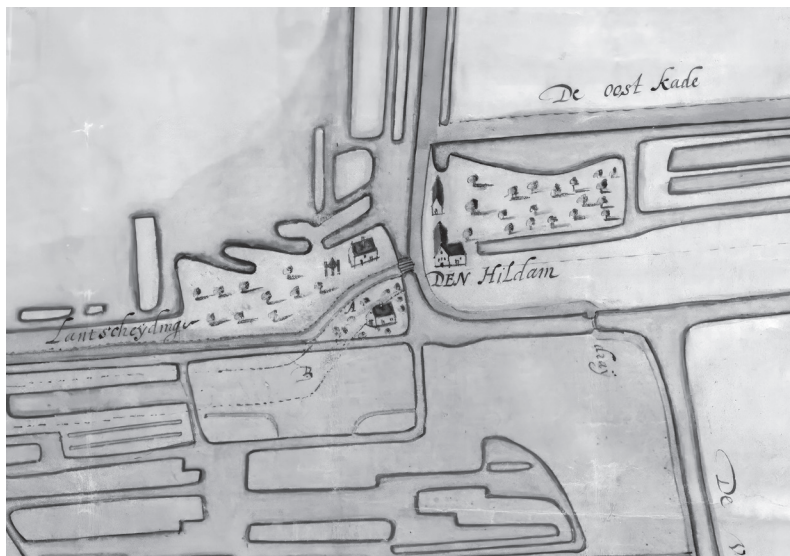
Topografische kaart uit 2020. De Hildam ligt bij de pijl. Links de wijk Oosterheem.

Waar lag de Hildam?

In 1491 en 1504 doen de heren/vrouwen van Zegwaart en Benthuisen zaken over de dam. Blijkbaar beschouwden ze de plek toen als gezamenlijk grondgebied: enerzijds Zegwaart, anderzijds Benthuisen. De Landscheiding of Hoefdijk (later Hoefweg) was de grens. Wonderlijk genoeg voer je van Bleiswijks water in Benthuisens water maar de heer van Bleiswijk is nooit in beeld.

Onderstaand detail uit de kaart van Joannes Dou uit 1646 toont de situatie bij de overtoom (het zuiden is boven): de Landscheiding loopt van oost naar west en stuit bij de Hildam haaks op de Hoefdijk. Deze loopt op de kaart naar boven (naar het zuiden).

Bronnen en literatuur

- J.L. van der Gouw, De landscheiding tussen Delfland, Rijnland en Schieland. Hilversum 1987.
- S. van Leeuwen, Handvesten ende privilegiën van (...) Rijnland, Leiden 1667 blz. 223 e.v. (resolutie vroedschap Gouda).
- Stadsarchief Haarlem 1100 – 51861 (tek. Hildam 1613).
- Oud archief Delfland 3171 (bestek 1659).

Overgenomen uit 't Seghen Waert (nr. 2 – 2023).

Met dank aan het Historisch Genootschap Oud Soetermeer.

 Uw logo ook in dit blad? Neem contact op met: info@historischekringbenthuijzen	 Rabo ClubSupport Goed voor jouw club & geweldig voor de buurt
 Van Aalst Groothandel B.V. Italiëlaan 12 2391 PT Hazerswoude-Dorp Tel.: 0172 40 44 55 info@vanaalst-groothandel.nl www.vanaalst-groothandel.nl	Peter de Peinder Ochterstraat 5 2731 EN Benthuijzen Tel.: 06 26 96 79 05 info@depeinderinstallatiebedrijf.nl DE PEINDER INSTALLATIEBEDRIJF
 TRANSPORT COLLEGE Italiëlaan 8c 2391 PT Hazerswoude Tel.: 0172 23 23 44 info@bremmertransportcollege.nl www.bremmertransportcollege.nl	Prins Willem Alexanderplein 7 2731 EJ Benthuijzen Tel.: 079 33 13 940 www.plus.nl/plus-benthuijzen
Boomkwekerij Bij de Vaate en de Peinder Westzijdeweg 4b 2391 JG Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 33 17 060	Administratiekantoor W. Pos Register Belastingadviseur Emmaplaats 32 2731 GL Benthuijzen Tel.: 06 51 91 92 21 info@wimpos.nl
 Opticien, optometrist en hoorspecialist Gespecialiseerd in oogzorg, oogklachten, hoorzorg en meer Burgemeester Colijnstraat 21 2771 GE Boskoop Tel.: 0172 21 46 37 www.colpaoptiek.nl	Verbreepark 10-A 2731 BR Benthuijzen Tel.: 079 34 60 969 www.poskaart.nl
 fortune COFFEE Schotlandlaan 24 2391 PP Hazerswoude-Dorp Tel.: 0172 40 42 07 www.fortune.nl	Kevin Schut Veluwemeer 42 2729 PC Zoetermeer Tel.: 06 24 49 14 51 info@schoonmaakbedrijfpos.nl schoonmaakbedrijf POS
 de Fysiotherapeut Fysio Benthuijzen Dorpsstraat 49 2731 AL Benthuijzen Tel.: 079 34 11 877 www.fysiobenthuijzen.nl	Internationaal Transportbedrijf C. de Ruiter en Zonen B.V. Westzijdeweg 69a 2391 JE Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 33 16 200 www.cderuiter.nl
AANNEMINGSBEDRIJF GRÄPER B.V. Dorpsstraat 77 2731 AM Benthuijzen Tel.: 079 33 13 962 www.aannemingsbedrijfgraper.nl	De Ruiter Transport B.V. Italiëlaan 8 2391 PT Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 33 15 700 www.deruitertransportbv.nl
HASSEFRAS verzekerings • pensioenen • hypotheek • financiële planning Ambachtsplein 2 2391 BD Hazerswoude-Dorp Tel.: 0172 58 83 40 www.hassefras.com	Administratiekantoor Willem Dreeslaan 229-231 2729 NE Zoetermeer Tel.: 079 31 90 687 info@slootwegconsultancy.nl www.slootwegconsultancy.nl
Huisman Wonen & Slapen Dorpsstraat 95 2391 BD Hazerswoude-Dorp Tel.: 0172 58 935 www.huismanwonen.nl	Hogeveenseweg 51 2731 LB Benthuijzen Tel.: 0172 58 30 50 www.mvdspek.nl
  Jobarco B.V. / Pantaflex B.V. onderdeel van Cable Connectivity Group Verbreepark 15 2731 BR Benthuijzen www.cableconnectivitygroup.nl	VDS Automotive Group B.V. Heerewegh 28 2731 BM Benthuijzen Tel.: 079 59 39 445 www.vdsautomotive.com
 J.v.d.Kooy Timmer & onderhoudsbedrijf De Tocht 8 2731 CJ Benthuijzen Tel.: 06 10 80 08 39	Hogeveenseweg 4 2391 NR Hazerswoude-Dorp Tel.: 079 34 10 539 info@vermeulengroep.com www.vermeulengroep.com
 VDM Kwaliteit en zekerheid! Verbreepark 23 2731 BR Benthuijzen Tel.: 079 34 20 601 www.vdmbv.com	Administratiekantoor Verbreepark 6 2731 BR Benthuijzen Tel.: 079 33 10 800 www.kantoorzaal.nl
 C.van Mourik Holding B.V. Rozet 45 2742 PS Waddinxveen Tel.: 06 53 36 48 85 cvanmourik@cvanmourik.nl	Edisonstraat 47 2723 RS Zoetermeer Tel.: 079 33 14 326 www.zoeterhage.nl drukkerij SZOETERHAGE

Dorpsstraat in 1975.

In de Groen en Bregman
huizen woonden de
families Mets en
Bregman, daarvoor de
winkel van Brouwer,
voorheen (een gedeelte)
van de boerderij van
Van der Eijk.

Achterzijde van het perceel waarop de 'nieuwe' boerderij van Van der Eijk stond.
Later het terrein van de firma Kooter en nu de Amaliastraat.

